

דתישבו

פרשת קרח, תשע"ו, מספר 1176

מחלוקת, חילוקי דעות ושלום שמחה רז

בחייהם הפרטים הם נשארו נאמנים זה לזה ואהבו זה את זה:

אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל... לא נמנעו בית שמאי מלישא (=להתחתן) נשים מבית הלל, ולא (נמנעו) בית הלל (מלהתחתן עם נשים) מבית שמאי. ללמדך, שחיבה וריעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר (זכריה ח:ט): "וְהָאֵמֶת וְהַשְּׁלוֹם אָהְבוּ" (יבמות יד ע"ב).

הריב והמחלוקת מלמדים על חולשת אנוש. אך לא רק חולשת אנוש יש כאן, אלא אף הרבה מעבר לזה, ועל כן צריך אדם לעמול קשה בנפשו כדי להימנע מכך:

בר קפרא אמר: גדול (ה)שלום. מה אם העליונים (=המלאכים) שאין בהן לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות ולא מצות (=התקוטטות) ולא דבבות (=מריבות) ולא מחלוקת ולא עין רעה - צריכין שלום, "עֵשָׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו" (איוב כה:ב), התחתונים (=בני האדם) שיש בהן כל המידות הללו, על אחת כמה וכמה (שצריכים ברכה מיוחדת שישרה השלום בקרבם) (ויקרא רבה, מהד' מרגליות, ט, ט).

הדין האמת והשלום

בלי השלום אין העולם יכול להתקיים. השלום הוא הבסיס והיסוד לחיי החברה בעולם כולו.

במסכת אבות (א, יח) נאמר:

רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם עומד על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר: "אֵמֶת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם שְׁפָטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם" (זכ' ח:ט).

אתה יכול לגור בארץ שיש בה שפע רב וכל טוב. אך אם אין שלום בארץ שבה אתה חי - הרי אין כל ערך לשאר הדברים הטובים. וכך מובא בספרא (בחוקתי א, א):

שמה תאמרו הרי מאכל, הרי משתה... (כלומר יש לנו את כל מה שדרוש לנו, ומה עוד חסר לנו? אבל) אם אין שלום אין כלום. תלמוד לומר: "ונתתי שלום בארץ" מגיד (מלמד) שהשלום שקול כנגד הכל, וכן הוא אומר: "עושה שלום ובורא רע" מגיד שהשלום שקול כנגד הכל.

ביקש את השלום

במדרש ויקרא רבה (מהד' מרגליות, ט, ט) אנו קוראים:

לא לחינם הפך שמו של קורח למושג. כאשר נזכר שמו של קורח, מיד מתקשר אליו המושג של מחלוקת. ואכן, בשל המחלוקת, התורה מכנה אותו ואת בני עדתו בשם "הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים" (במ' טז:כו).

במכת המחלוקת, שבה נתפסו קורח וחבורתו, אנו מוצאים את כל הסימנים המעידים על מחלה. ואמנם המחלוקת - מחלה היא, ואף יותר: מחלה מדבקת היא. דוגמה אופיינית לכך ניתן ללמוד מתוך עיון בפרשתנו: הנה קורח חולק על משה מתוך מניעים אישיים ומתוך קנאה במשה ואהרון, אך עד מהרה הוא מצליח לרכז ו"לגייס" סביבו "עדה שלמה" ולעמוד בראשה. לפנינו המרד הראשון בתולדות עמנו. מרד זה מאורגן לפי כל תכסיסי הדמגוגיה המודרנית. מאתים וחמישים "נְשִׂאֵי עֵדָה... אֲנָשֵׁי שָׁם" עוזרים ומסייעים לו באותה "מלחמת מצווה" כביכול. וכשאדם "נדבק" במחלת המחלוקת, הרי שחומו עולה; דמו רותח בקרבו ומזגו הנפשי נעשה סוער. מתוך "חומרו" הנפשי הוא מוכן להטיל דופי בחברו, שעליו הוא חולק, ולדבר בו סרה, רכילות, שקרים ולשון הרע.

חילוקי דעות

לכל אדם ולכל קבוצת אנשים ישנן דעות מיוחדות, המקובלות עליהם. בכל מקום שאנשים חיים במסגרת משותפת, ברור שיש הבדלי דעות ביניהם, גדולים יותר או פחות. אילו רצינו להתווכח ולריב בכל מקרה של חילוקי דעות, לא היה קץ למחלוקת ולקטטה, וחיינו היו הופכים לשרשרת בלתי פוסקת של מלחמות אישיות. אך מאחר שאנו חיים במסגרת חברתית, הרי שאם אין אנו רוצים למרר את חיי עצמנו ואת חיי חברינו, אין לנו ברירה אלא לוותר איש לרעהו ולהימנע ממחלוקת. עלינו לזכור את הכלל החשוב: "כשם שאין פרצופותיהן (=של בני האדם) דומין זה לזה, כך אין דעתן שוין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעה בפני עצמו" (במדבר רבה כא, ב).

ועל כן, מאחר שאין כל סיכוי שכל בני האדם יוותרו על דעותיהם ויתחילו כולם להחזיק בדעה אחת בלבד, הרי שעלינו להתרגל לחיות חיים משותפים עם בעלי דעות מדעות שונות, בין אם נוח לנו הדבר ובין אם אין הדבר מוצא חן בעינינו.

במקומות רבים בתלמוד אנו מוצאים שחכמים נחלקו בדעותיהם בדברי הלכה, ובכל זאת לא הגיעו לידי מריבה, אלא ביררו את הטעון בירור. גם אם התווכחו בלהט ובקנאות על משמעותה של ההלכה,

זמן רב. אמר לה בעלה: היכן היית עד עכשיו?

השיבה לו: שמעתי דרשה.

אמר לה: את לא נכנסת לביתי כל עוד אינך הולכת לירוק בפניו של הדרשן.

צפה רבי מאיר ברוח הקודש וידע את מה שקרה לאישה. ועשה עצמו כאילו יש לו כאבים בעיניים, ואמר: האם יש ביניכם אישה חכמה היודעת ללחוש לעין?

אמרו לה שכנותיה: לכי את, לחשי לו ותירקי לתוך עיניו, ובעלך יאפשר לך לחזור הביתה. הלכה וישבה לפניו, והייתה מתביישת מפניו. אמרה לו: רבי, אין אני יודעת ללחוש לעין (משום שלא רצתה לשקר).

אמר לה: אף על פי כן, רוקי בפני שבע פעמים ואתרפא, ואכן היא עשתה כבקשתו וירקה בפניו שבע פעמים. אמרו לו תלמידיו: רבי כך מבזין את התורה? אילו אמרת לנו, היינו מביאים אותו, ומלקים אותו במקל כשהוא קשור לעמוד, והוא מוותר ומתפייס עם אשתו.

אמר להם (רבי מאיר): ולא יהא כבוד מאיר ככבוד קונו? ומה אם שם הקודש שנכתב בקדושה אמר הכתוב שיימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו, וכבוד מאיר לא כל שכן!

אגודה אחת

אולם לא רק בין אדם לחברו אסור שתהיה מחלוקת. מצות השלום והאחדות חלה גם על הציבור הרחב על פלגיו ומפלגותיו. אם יש רצון טוב, אפשר לחיות ביחד מתוך אהבה ושלום, גם כאשר הדעות חלוקות.

וכך מובא במסכת יבמות (יד ע"א): "ולא תתגודדו, לא תעשו אגודות אגודות!"

אכן גאולתם השלמה של ישראל תבוא רק כאשר יהיה שלום בין אדם לחברו. ואלה דברי המדרש (תנחומא נצבים, א):

בזמן שתהיו כולכם אגודה אחת. שנאמר (דב' ד:ד) "חיים כלכם היום". בנוהג שבעולם, אם נוטל אדם אגודה של קנים שמא יכול לשררם בבת אחת? ואלו נוטל אחת אחת אפילו תינוק משררן, וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת.

חזקיה אמר: גדול שלום שבכל המצוות... (שכל המצוות) אם באת מצוה לידך - אתה זקוק (צריך) לעשותה, ואם לאו אין אתה זקוק לעשותה. ברם הכא "בְּקֶשׂ שְׁלוֹם וְרַדְּפֶהוּ" (תה' לד:טו), בקשהו למקומך ורדפהו ממקום אחר.

אותם האנשים הטורחים ומתאמצים להשכין שלום בין אדם לחברו - מובטח להם שהם בני העולם הבא. על כך מסופר במסכת תענית (כב ע"א):

רבי ברוקא חוזאה הוה שכיח בשוקא דבי לפט (=היה מצוי בשוק), הוה שכיח אליהו גביה (=והיה אליהו הנביא מצוי אצלו), אמר ליה (רבי ברוקא לאליהו): איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי? (יש בשוק הזה בן העולם הבא? כלומר, האם יש כאן צדיק הראוי לעולם הבא?). אמר ליה: לא.

...אדהכי והכי אתו הנך תרי אתי (=בינתיים באו שני בני אדם).

אמר ליה (אליהו): הנך נמי בני עלמא דאתי נינהו (=הללו בני העולם הבא). אזל לגבייהו (=הלך רבי ברוקא). אמר להו (=ואמר להם): מאי עובדיכו (מה מעשיכם)? אמרו ליה: אינשי בדוחי אנו (=בני אדם שמחים אנו), מבדחינו עציבי (=ומשמחים עצובים). אי נמי, כי חזינו בי תרי דאית להו תיגרא בהדיהו - טרחינו ועבדינו להו שלמא (=וכשאנו רואים שנים שנפלה קטטה ביניהם, אנו טורחים ומשתדלים להשכין ביניהם שלום).

היש כאן אישה חכמה?

אדם חייב להביא שלום בין שכנים וידידים, גם אם הדבר קשור באי נעימות. בתלמוד הירושלמי (סוטה פרק א הלכה ד) מסופר על רבי מאיר שביזה את עצמו, ובלבד שיזכה להשכין שלום בין איש לאשתו, ואף ביקש לשנות מן האמת אם המטרה הייתה להביא שלום (מתורגם לעברית):

רבי מאיר היה יושב ודורש בליל שבת בבית כנסת של חמת [ליד טבריה]. והייתה שם אישה אחת ששומעת את דרשתו. פעם אחת האריך רבי מאיר בדרשתו, ואותה אישה המתינה לו עד שסיים לדרוש. כשבאה לביתה מצאה שהנר של שבת כבה כי עבר

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע

הדף מופיע באינטרנט באתר המידע

של אוניברסיטת בר-אילן

בכתובת: <http://www1.biu.ac.il/parasha2>

כתובת המייל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il

יש לשמור על קדושת העלון

עורך: פרופ' עמוס פריש
עורכת לשון: רחל הכהן שיף